

שלחו להדפסה

גודל פונט

בארץ

"משרד האוצר מתנכל לאוניברסיטת בר-אילן"

רגע לפני סיום כהונתו, יו"ר ות"ת פרופ' שלמה גרוסמן יוצא בראיון לוחמני נגד המערכת הממשלתית: "אם זה היה תלוי באוצר, ייתכן שלא היתה כאן תעשייה כמו הננו־טכנולוגיה". האוצר בתגובה: "גרוסמן הוביל את נסיגת המערכת"

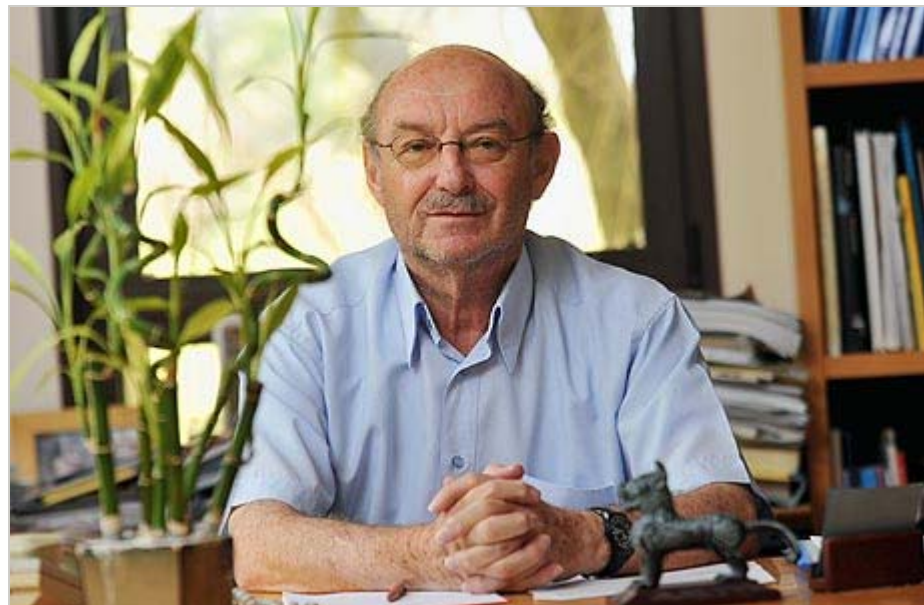
עמיר קורץ ונעמה סיקולר

07:02, 02.08.09

6 תגובות

לפני השבת טס יו"ר הוועדה לתכנון ותקצוב (ות"ת) במועצה להשכלה גבוהה, פרופ' שלמה גרוסמן, לארצות הברית, כדי להסדיר את השהות העתידית שלו ב-NIH - מכון הבריאות הלאומי האמריקאי. אחרי שבע שנות כהונה, יחליף אותו ב־1 בספטמבר פרופ' מנואל טרכטנברג בתפקיד האיש החזק במערכת ההשכלה הגבוהה.

טרכטנברג כבר לומד את המערכת מקרוב. טוב שהוא לא נכנס לחדרו של גרוסמן במהלך ראיון הפרישה הבלעדי שנתן ל"כלכליסט", כדי לשמוע את היו"ר היוצא אומר בגילוי לב: "זה תפקיד כפוי טובה. אתה לא יכול לצאת טוב עם כולם. עם זאת, עצם העובדה שכולם לא מבסוטים היא סימן שפעלנו בהגינות וביושר. כל מוסד קיבל בדיוק את התקציב שהגיע לו".



צילום: גיא אסיאג

שלמה גרוסמן

בעקבות דו"ח חריף של מבקר המדינה מתחילת השנה [הציב לפני שבועיים](#) הממונה על השכר במשרד האוצר אילן לוי אולטימטום חסר תקדים לאוניברסיטת בר-אילן - דווח על חריגות השכר של עובדייך או שנקצץ 15% מתקציבך. [האוניברסיטה התקפלה](#). כעת חשוב לגרוסמן להדוף את הביקורת שמוטחת תדיר בות"ת ובמערכת ההשכלה הגבוהה. הוא מסביר שוב ושוב עד כמה חשובה עצמאותה של המערכת שבראשה הוא עומד, שאמונה הן על תקצוב האוניברסיטאות והמכללות והן על תכנון אסטרטגי לטווח ארוך. במהלך הראיון הוא משתדל לא לצאת למתקפה חזיתית נגד האוצר - אבל האמוציות כנראה חזקות יותר.

גרוסמן טוען כי היטפלות האוצר לבר-אילן, האוניברסיטה שממנה הוא מגיע, היא מעין סגירת חשבון אישי עם נשיאה. "אני לא מבין את האמירה של האוצר שבר-אילן היא פורעת החוק הגדולה ביותר. אני חושב שאולי בגלל שנשיא האוניברסיטה, פרופ' משה קווה, היה בעבר יו"ר ור"ה (ועד ראשי האוניברסיטאות - ע"ק ונ"ס) מישהו באוצר מתנכל לו. אני חושב שבסך הכל אוניברסיטת בר-אילן מתנהלת נכון ויש לה ועד מנהל מוכשר. הם הקפידו על כללי עבודה נאותים ויש שם פיתוח אדיר של הקמפוס".

לגבי חריגות השכר אומר גרוסמן: "לדעתי, בשורה התחתונה האוניברסיטאות שומרות על מערכת השכר המקובלת, כאשר פה ושם יש 'כוכבים' שמקבלים מהן חוזים מיוחדים. צריך להבין שכדי לקלוט מדען בכיר מחו"ל, אתה חייב לספק סל קליטה ותנאים. רדו מהפרופסורים. למרצים הבכירים לוקח שנים רבות להגיע לדרגות האלה, והמשכורות שלהם לא מאוד גבוהות. 20 אלף שקל פלוס מינוס ברוטו לחודש זה לא כל כך הרבה".

מלחמות ההשכלה

ות"ת בוחנת שינוי התקצוב: איכות תועדף על כמות

תוכניות המגירה של הוועדה לתכנון ותקצוב הופכות ממשיות: גיבשה המלצות לחלוקה חדשה של עוגת ההקצבות, שלפיהן הישגיות במחקרים של מוסדות אקדמיים תועדף על פני מספר מסיימי תארים שני ושלישי

עמיר קורץ ונעמה סיקולר

לכתבה המלאה

"פצצת הזמן האמיתית היא החוב האקטוארי"

אחרי קדנציה ארוכה בתפקיד, גרוסמן למוד קרבות מול האוצר ומול המערכת הפוליטית. כעת, כשהוא פורש, הוא מביע אכזבה מהעובדה שדווקא טובי בוגרי מערכת ההשכלה הגבוהה הם אלה שמתנכלים לה, כלשונו.

"כנראה יצא לי להיות יו"ר ות"ת בתקופה הקשה ביותר למערכת ההשכלה הגבוהה, כי החל מראשית העשור הנוכחי החל האוצר לבצע קיצוצי רחב שפגעו בנו בצורה דרסטית", אומר גרוסמן. "היתה ירידה של יותר מ-20% במשאבים שעומדים לרשותנו. כתוצאה מהקיצוץ תשתיות המחקר נפגעו, אין לנו מספיק ציוד מתוחכם, נפגעו מעבדות ההוראה, גיל הסגל התבגר, והיחס בין מספר התלמידים למספר המורים גדל. האשם הוא באוצר ואני אומר את זה בצורה ברורה.

"יושבים אנשי האוצר, בחורים נמרצים וצעירים שלמדו במערכת שלנו כלכלה נכונה ומינהל עסקים נכון, אלא שהם מסתכלים דרך החור שבגרוש. הם אינם מסוגלים להבין שמערכת ההשכלה זה היהלום שבכתר, המשאב היחיד שיש לנו - המשאב האנושי. הוא מביא בסופו של דבר לצמיחה כלכלית. נהפכנו למדינה שמבריחה את המוחות שלה בגלל היעדר תקנים באוניברסיטאות. כדי שחוקר יחזור לכאן במשכורת נמוכה יותר ממה שהוא מקבל בחו"ל, צריכה להיות כאן אטמוספירה של הקמה ופיתוח מעבדות מחקר איכותיות. האוצר פשוט לא מבין את זה".



אילן לויין הממונה על השכר
צילום: מיה קמפיאס

דו"ח מבקר המדינה העריך כי קיים סיכוי שאוניברסיטה ישראלית תקרוס בגלל הפנסיה התקציבית והגירעונות האקטואריים שגוררות אחריהן ארבע אוניברסיטאות - הטכניון, העברית, תל אביב וחיפה. "אני מסכים שפצצת הזמן האמיתית היא החוב האקטוארי הגדול מאוד", אומר גרוסמן. "יש לנו בעיה של פנסיה תקציבית, ואני חושב שהמדינה צריכה להיות מעורבת בהסדרת העניין. אחת הביקורות על האוניברסיטאות היא שהן לא רושמות את החובות האקטואריים במאזן - אבל אם הן ירשמו את זה, הן לא יקבלו אף תרומה".

"בר-און ובלוינקוב בלמו את התקדמות המערכת"

גרוסמן עוזב את תפקידו בתקופה שבה נמצאת מערכת ההשכלה הגבוהה במאבק מתמשך על עצמאותה. בשנים האחרונות מנסה האוצר לבצע שורת צעדים שיגבירו את

השפעתו על הנעשה בות"ת, בהם מינוי חשב מלווה לות"ת מטעם משרד האוצר.

"האוצר, עם מספר יועצים וגם עיתון מסוים, [זורקים החוצה פסולת ומפרסמים דברים לא נכונים](#) כדי לפגוע בנו", תוקף גרוסמן. "זה פוגע באמינות שלנו. המערכת היא טובה ויעילה, ואם פה ושם צריך לתקן — אז נייעל. אבל איך ייתכן שכל שנה בחוק ההסדרים רוצים להרוס את ות"ת?", הוא אומר ושולף ציטוטים של בית המשפט, שמדגישים את חשיבות העצמאות של ות"ת. "הרי אם זה היה תלוי בנערי האוצר ייתכן ומעולם לא הייתה מתפתחת כאן תעשייה כמו הננו־טכנולוגיה".

המלחמה של מערכת ההשכלה הגבוהה היא לא רק על עצמאותה, אלא גם על תקציב. ערב פתיחת שנת הלימודים האחרונה נלחמו ראשי האוניברסיטאות מול האוצר כדי לקבל את מה שכינו "חמץ הכרחי". המטרה שלהם הייתה לקבל חצי מיליארד שקל לשנת הלימודים שבפתח, לפי מתווה ועדת שוחט - הוועדה שבחנה את מצב ההשכלה הגבוהה וקבעה כי חסרים למערכת 2.5 מיליארד שקל כדי להמשיך ולהתקיים, שאותם המליצה להחזיר לה על פני חמש שנים. שר האוצר דאז רוני בראון וראש אגף התקציבים לשעבר רמי בלינקוב התנגדו, ולבסוף היה זה ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט שהתערב, הורה על מתן 515 מיליון שקל שיאפשרו את פתיחת שנת הלימודים, ומנע שביתה קשה.

"רוני בראון היה עוין את המערכת", אומר גרוסמן. "העובדה שהוא יצא נגד הפרופסורים שנוסעים לכנסים בינלאומיים, שזה ההישג הכי גדול של ישראל, הייתה מקוממת. בראון ובלינקוב פשוט בלמו את התקדמות המערכת, ולכן נאלצנו להפעיל את אולמרט".

אז אנו צפויים לקרב נוסף לקראת שנת הלימודים הקרובה?

"אני מקווה שהפעם לא יהיה אותו קרב כמו בעבר. אם יקוים מתווה שוחט, שנת הלימודים תוכל להיפתח, המוסדות יוכלו להתקדם ויהיו לנו שוב חתני פרס נובל. הפוטנציאל של הדור הצעיר קיים וטוב, פשוט צריך את המשאבים. הרי אם אין קמח, אין תורה".

אולמרט נתן בשנה שעברה את הכסף. ואם נתניהו לא ייתן?

"אז אנחנו נכנסים למשבר. אני מקווה שהתנהלות המו"מ תהיה חלקה וטובה יותר אצל ממשיכי".

גרוסמן מאמין שהפעם הם בכלל יצליחו לגמור את הסיפור עוד אצל שר האוצר יובל שטייניץ, בלי להגיע עד ראש הממשלה. "שטייניץ בא מתוך המערכת ואני משוכנע שהראייה שלו תהיה שונה", הוא אומר.

"מה זה ועדת שוחט אם לא תכנון לטווח ארוך?"

כאשר גרוסמן נשאל למה לא עמד בחזית המאבקים מול האוצר וקולו כמעט ולא נשמע בתקשורת, הוא מודה ש"זו הנקודה החלשה שלי, שאני לא איש תקשורת בקונספציה. אנחנו ניהלנו את המאבק באוצר, גם אם קפץ נשיא אוניברסיטה זה או אחר ולקח את הקרדיט לעצמו".

כדי להדגיש עד כמה משמעותי היה חלקו של גרוסמן במו"מ, מספרים בות"ת שערב פתיחת שנת הלימודים האחרונה, במהלך המשבר, הוא לקה באירוע לב - והמגעים מול האוצר הופסקו עד לשחרורו מבית החולים. "לקחנו את ראשי האוניברסיטאות והמכללות לאוצר", משחזר גרוסמן, "מנחם מגידור (יו"ר עד ראשי האוניברסיטאות הקודם - ע"ק ו"ס) יצא אחרי עשר דקות ואמר: 'אני לא יכול, זה לא לרמה שלי'. הוא הרגיש את העוינות כלפינו. אולי יש כאן קנאה, אולי לא נראה לקבוצה מסוימת ששלמה גרוסמן וחבריו מחליטים על 7 מיליארד שקל".

אלא שגם חבריו, ראשי האוניברסיטאות, זוכים מגרוסמן לביקורת הנוגעת לעקיפה של הות"ת. "כמה מוסדות אקדמיים פנו לאוצר ישירות בתקופה האחרונה", הוא אומר. "בעיקר חברי ועד מנהל של מוסדות שעבדו בעבר באוצר, והיה להם קל לפנות. זה מסלול עוקף שהוא אסור לפי החוק. ניצלו את זה כמה מסתננים, אבל אף אחד לא קיבל מהאוצר תקצוב ישיר. טרכטנברג יצטרך למנוע את זה".

לצד מילות ההערכה לשטייניץ, לגרוסמן ביקורת נוקבת על מי שלוחש על אוזנו, למשל פרופ' עומר מואב, ראש הפורום הכלכלי המייעץ לשר האוצר, שתקף בשבוע שעבר את

הות"ת בראיון ל"כלכליסט". בין היתר אמר מואב כי האוניברסיטאות "מייצרות דוקטורנטים כמו זבל" כדי לקבל יותר תקציבים. בהקשר זה הוא תקף גם את בר-אילן, שממנה הגיע גרוסמן. "עבודות הדוקטורט נבדקות על ידי בודקי חוץ. אם הרמה היתה כל כך ירודה, אז זה לא היה מאושר", מתגונן גרוסמן. טענה אחרת של מואב היתה כי הות"ת "הונתה את הציבור" מאחר שאינה עוסקת בתכנון ארוך טווח. "זה פשוט לזרות חול בעיניים ולהשמיץ", עונה גרוסמן. "אחד ההישגים שלנו היה בעצם הקמת ועדת שוחט, שהייתי חבר בה, שקבעה תוכנית חומש. מה זה אם לא תכנון לטווח ארוך? אני שואל את שטייניץ: 'נניח ולקחת את עומר מואב כיועץ - תמיד יש כאלה עם דעות יוצאות דופן. אבל למה לא לקחת עוד יועצים, עם דעה אחרת?'".

האוצר: "גרוסמן לא ידע לנהל סדר עדיפויות"

ממשרד האוצר נמסר בתגובה: "לצערנו, שנות כהונתו של פרופ' גרוסמן הן בסימן נסיגה. הוא לא הציג הישגים, שינויים מבניים, התייעלות או חדשנות. תקציב ההשכלה הגבוהה גדל משמעותית עם השנים, ולכן ברור כי הבעיה היא בניהול סדרי העדיפויות.

"ההחלטה על הקפאת התקציבים לאוניברסיטת בר אילן היא של הממונה על השכר באוצר אילן לוין, שכלל לא הכיר את פרופ' קווה מתקופתו כיו"ר ור"ה. ההחלטה התקבלה לאחר שבר אילן היתה היחידה שסירבה להעביר נתוני שכר. דו"ח שוחט אכן המליץ על תוספת תקציב למערכת לצד העלאת שכר הלימוד, הנהגת שכר דיפרנציאלי, הגברת הבקרה ועוד. האוצר תמך ביישום הדו"ח במלואו, אך מערכת ההשכלה הגבוהה התקשתה לעמוד ביישום. מאז נותרנו עם תוספות תקציב גדולות ללא שינוי במערכת עצמה. דו"ח מבקר המדינה בנושא ההשכלה הגבוהה העיד על כשלים קשים מאוד ויש צורך דחוף לגבש פתרונות לליקויים".